

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№2

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 1397 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 7-fevralda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

“Yashil universitet” tamoyillari: mazmun-mohiyati va ahamiyati	20
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna	
“Yashil universitet” tamoyili asosida barqaror rivojlanish rejasi va institutsional chora-tadbirlar amaliyoti	26
Sindarov Sherzod Egamberdiyevich	
O‘zbekistonda davlat mulkini xususiylashtirishning yangi bosqichiga o‘tmoqda	31
Shadmanov Erkin Sherkulovich	
The Impact of Technological Advancements on SME Growth: Trends and Case Studies in Uzbekistan	35
Tojiyev Abror, Raxmonaliyev Abbas	
Оценки эффективности деятельности малого бизнеса	45
Ортиков Улугбек Акробек угли	
Yashil iqtisodiyotda cheklangan resurslarning cheksiz imkoniyatlari	51
Saidov Muhammadali Hakimovich, Esanbekov Diyorbek Mirzabek o‘g‘li	
O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida tijorat banklarining o‘rni	57
Xakimova Feruza Nazarovna	
Biznesning ijtimoiy ma‘suliyati konsepsiyasining rivojlanish bosqichlari	62
M.O. Kasimova	
Korporativ boshqaruvda risklarni boshqarish va risk darajasini pasaytirish yo‘llari	68
Mallayev Salohiddin Saidkamolovich	
Взаимосвязь стратегии управления персоналом и бизнес стратегии организации	74
Давлетов Ислон Халикович, Бикмаев Тимур Рафаелевич	
Iqtisodiyotning barqaror va izchil rivojlanishida ishlab chiqarishni mahalliyashtirishning o‘rni	78
Sobitova Ra‘no Solidjonovna	
Statistik kuzatuvlarni samarali tashkil qilishda raqamli texnologiyalardan keng foydalanishdagi mavjud muammolar	82
Istoraxon Abdusalomova Ilhom qizi	
Xizmat ko‘rsatish korxonalarida risklarni diversifikatsiya tahlili	87
Hazratqulov Shahboz Boboqul o‘g‘li	
Korxonalarda raqamli marketing: nazariy asoslar va amaliy imkoniyatlar	94
Amonov Mirzohid Tuymuratovich	
Enhancing post-quantum security through hybrid cryptographic systems integrating quantum key distribution	98
Shuxrat Toirov Abduganiyevich, Saidakhmedov Eldor Islomovich, Akbarov X.U	
Raqamli iqtisodiyotda elektron tijorat bozorining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati bo‘yicha adabiyotlar tahlili	110
Sodiqov Abdulhafiz	
Mulkiy soliqlar ma‘muriyatchiligi va ulardan soliq xavfsizligini ta‘minlashda foydalanish	118
Aliyarov Olim Abdug‘aparovich	
Mahalliy budjetlar daromadlarini shakllantirishda mahalliy soliqlar va yig‘imlarning o‘rni va ahamiyati	125
Bauyetdinov M.J., Eshbanbetov E.M.	
Yuk avtomobillari transport xizmatlarining samaradorligini aniqlash ko‘rsatkichlari	130
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Ishonkulova Feruza Asatovna	
Arima modellari yordamida jismoniy shaxslarning xorijiy pul o‘tkazmalari ko‘satkichini prognozlashtirish (surxondaryo viloyatida)	135
Davranov Odil Jumanazarovich	
Kambag‘allikni baholash: AQSH misolida FPL	146
Durdona Davletova	
Ta‘lim xizmatlari sifatini oshirishning nazariy-ilmiy asoslari	151
Axmedova Barno Abdiyevna	

Tijorat banklarining depozit jalb qilishdagi o'ziga xos xususiyatlari	155
Farhod Rustamovich Bobobekov	
Трансформация потребительской этики и поведения в условиях перехода узбекистана к зеленой экономике.....	161
Хусайнов Равшан Рахимович, Кариева Латофат Саидакромовна	
Qurilish materiallari sanoati korxonalarining samarali innovatsion rivojlanishini ta'minlash yo'nalishlari	168
Fayzullayev Jonibek Mambetsaliy o'g'li	
Comparative analysis between the fundamental and technical analysis of stocks	175
To'qmirzayev Kamol Mo'min ugli	
Тенденции устойчивого развития автотранспортных предприятий в формировании цифровой экономики.....	182
Юсупходжаева Г.Б	
Влияние маркетинга на качество продукции – стратегии успешных брендов и использование отзывов клиентов	187
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Ma'suliyati cheklangan jamiyatlarning fond bozoriga kirish imkoniyatlari: statistika, tahlil va prognozlar	192
Butayev Javlonbek Inatillo o'g'li	
O'zbekistonning eksport salohiyatini mustahkamlash zamonaviy tendensiyalari	197
Bozorov Akmal Amonovich	
Mintaqa salohiyatini oshirishda innovatsiyalar va investitsiyalarni rag'batlantirishda klaster yondashuvining o'rni.....	203
Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna	
Инновационная деятельность металлургических предприятий в изменяющейся среде	207
Каримов Маъруф Ихтиёрович	
Значение лизинговых услуг в финансировании основного капитала предприятий	212
Латипова Шахноза Махмудовна	
Iqtisodiyotning jadal rivojlanishini innovatsion faoliyat asosida shakllantirish yo'llari	217
Nosir Maxmudov	
Davlat xaridlarida moliyaviy nazoratni amalga oshirish muammolari	224
Abdug'aniyev Bekjon Habibulla o'g'li	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida kapital qo'yilmalar hisobini takomillashtirish	229
Baxriyev Muxiddin Sheraliyevich	
Main directions of increasing the investment attractiveness of the economy of the Republic of Uzbekistan	240
Kengesov Diyorbek Umidovich, Nurniyazova Dilnoza Arzubay qizi, Xalmuratova Dilnaz Suleyman qizi, Bekjanova Gozzal Janabaevna	
Исследование оказания торгового обслуживания сельского населения.....	245
Мусаева Шоира Азимовна, Усманова Дильфуза Ильхомовна	
Развитие логистики спортивных мероприятий на основе международной практики	252
Исмагулова Гульмира Нуралиевна	
Tijorat banklari depozit xizmatlari amaliyotini takomillashtirish	257
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
Tijorat ko'chmas mulki qiymatini baholash xususiyatlari va unga ta'sir etuvchi omillar	263
Xomitov K.Z.	
Improvement of accounting of authorized capital at joint-stock companies	269
Ortikov Ergashjon Yakubboevich, Xusinov Ibragim Ismailovich	
Raqamli valyutaning xalqaro savdodagi roli: imkoniyatlar va muammolar.....	274
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, To'qmirzayev Kamol Mo'min o'g'li	
Yashil iqtisodiyot: nazariy jihatlar va ahamiyati	279
Maksumova Dildora Alisherovna	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlanish asoslari.....	283
Maxmudova Feruzabonu Odiljon qizi, Lutfiy Farangiz Sharidin qizi	
Oziq-ovqat sanoatini rivojlantirishning nazariy asoslari	288
Tursunova Dilnavoz davron qizi	

Национальная оценка рисков отмывание преступных доходов	294
Хомидов Шухрат Гафуржонович	
Inflyatsion targetlash rejimiga asoslangan monetar siyosatning makroiqtisodiy ahamiyati	301
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
Tijorat banklarining kredit mablag'laridan samarali foydalanish yo'llari	308
Ulugbek Nizamov	
Soliq bazasini aniqlash metodologiyasining o'ziga xos xususiyatlari va tamoyillari	312
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
"Qishloq xo'jaligida innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ularning iqtisodiy samaradorligi"	316
Shamshetova Gulraushan Sarsenovna	
Повышение популярности банковских услуг посредством цифровых инноваций: стратегии интеграции технологий с ориентацией на клиента	318
Рузиева Олима Шухратовна, Рузиев Шухрат Нармурадович	
Tovar-moddiy resurslar harakatini samarali ta'minlashda xorijiy tajribalar	322
Sherzod Xolmurodovich Pardayev	
Pul-kredit siyosatida "big data" texnologiyalari: o'zbekistonda to'lov ma'lumotlari, qidiruv so'rovlari va matn tahlilidan foydalanish istiqbollari	327
Mamatxo'jayev Otabek Farxodjon o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotida tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash	332
Abdusamatov Mamaysup Qulmonovich, Jovlijev Ramazon Fazriddin o'g'li	
O'zbekiston respublikasida innovatsion faol korxonalar faoliyatini statistik usullarda baholash masalalari	338
Matsapayev Akmal Qalandarovich	
Tadbirkorlik subyektlarini soliqqa tortishda chet el tajribasi	343
A.I. Akbarov	
Mamlakatda kichik biznes subyektlari va eksport sohasida samarali rivojlanish yo'nalishlari	347
M.A.Ibrohimov	
Neighborhood system of activity economic the basics improvement	351
Alikulov Ravshan Shodiyor o'g'li	
Tijorat banklari evolyutsiyasi va kapitallashuv darajasini oshirishning iqtisodiy asoslari	356
Mamadjonov Shukurillo Ibrohimjon o'g'li	
O'zbekistonda tijorat banklarning andarrayting jarayonlarini takomillashtirishni innovatsion usullari	360
Bobojonov Xursand Qadamovich	
O'zbekiston respublikasida pensiya jamg'armasi faoliyatini takomillashtirish	374
Inoyatova Maqsuda Palvonnazirovna	
"Yashil iqtisodiyot" iqtisodiyotning barqaror rivojlanish asosi sifatida	379
Jiemuratov Temirbay Polatbaevich, Muratbaev Bayram Bazarbay uli	
Aholining daromadlarini soliqqa tortish asosida tengsizlikni kamaytirish yo'llari	384
Vosiqov Ulug'bek Alisherovich	
Soliq to'lovchilarga ko'rsatiladigan raqamli xizmatlarni ko'paytirish orqali soliq bazasini kengaytirish	389
Usmonov Ulug'bek Jaxongir o'g'li	
Совершенствование механизмов стимулирования инновационного развития промышленности: международный опыт и перспективы для узбекистана	394
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Стратегия перехода к зеленой экономике Республики Узбекистан	399
Маматова Фатима Абдусаломовна	
Ensuring financial stability of companies international practice experience	405
Abdullayeva Madinabonu Khasanboyevna	
Yashil iqtisodiyotda investitsiya samaradorligini oshirish: barqaror o'sish strategiyasi va imkoniyatlari	409
F.U.Umarov	
Mamlakatimizda sug'urta xizmatlarining roli va ahamiyati	414
Ko'charov Murod Baxtiyorovich	

Проблемы и перспективы развития частного образования.....	419
Мухаммедов Мурод Мухаммедович, Мардонов Баҳодир Бахронович	
Mahalla tizimida sohaviy islohatlarni amalga oshirish zarurati	425
Karjavova Xurshida Abdumalikovna	
Iqtisodiyotni barqarorligini ta'minlashda jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortish tartibini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari	429
Bobomurotova Manzura Panji qizi	
Bank chakana xizmatlari amaliyotini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	434
Saipnazarova Mohinur Utkir qizi	
Oziq-ovqat sanoati rivojlanishining xorij tajribalari va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	437
Ergashev R.X., Xo'jamov J. T.	
Mintaqada sog'liqni saqlash xizmatlar bozori mexanizmlarini takomillashtirish	442
Davron Kesimov	
Keytering xizmatlari turlari va uning inson omili bilan bog'likligi sifatida.....	446
Nasiba Ergasheva	
Meva-sabzavotchilik mahsulotlari kooperatsiyasini rivojlantirish masalalari.....	451
Ergashev R.X.	
O'zbekistonda xizmatlar sektorini rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish: empirik tahlil (2000-2024)	456
S. Alikulov, M.Alikulova	
Avtotransport vositalaridan foydalanishning xorij tajribasi.....	476
Norqobilov Jaxongir	
Efficient use of resources in the production process using the example of cotton and textile clusters.....	485
Khalikov Talibjon Luptullaevich	
REPO bitimi va uning turlari hamda uning moliya bozorida barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyati	490
Ibrohimov Yorqinjon To'lqin o'g'li	
Digital development of dividend policy in corporate structures in the republic of uzbekistan	498
Shermukhamedov Akmal Komiljonovich	
Tijorat banklari passivlarini tahlil qilishning metodik obzori	503
Ziyodullayev Sodiqjon Mamadillaevich	
Tadbirkorlikda ishlab chiqarish resurslari va ulardan foydalanishning ilmiy-nazariy masalalari.....	513
A.O'tbosarov	
To'g'ri soliqlarni hisoblanishi va undirilish amaliyotini takomillashtirish yo'llari.....	519
Xo'jaqulov Ramshid Yunusovich	
Tijorat banklari tomonidan korporativ mijozlarga ko'rsatiladigan innovatsion bank xizmatlarini shakllantirish yo'llari	526
To'laev Safarmurod Boymuhammad o'g'li	
Макроэкономический анализ механизмов стимулирования роста уровня занятости и меры для уменьшения уровня бедности в Узбекистане.....	532
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Kapital bozorida emitentlarning investitsion jozibadorligini oshirishda dividend siyosati.....	548
Sardor Omonov	
Korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyotini rivojlantirish yo'nalishlari	554
Shohyora Otaxonova	
Aylanma kapital rentabelligini baholashga kompleks yondashuv	559
Fayziyev Oybek Raximovich	
Kambag'allik muammosi tadqiq etilishining nazariy asoslari	567
Mirzaxalikov Bobir Baxtiyorovich	
Oliy ta'lim muassasalarida raqamli marketingni talabalar va oilalar qarorlarini hisobga olgan holda optimallashtirish.....	571
Xidoyatov Murod Batirovich	
Qishloq xo'jaligi sohasida kooperatsiyalar rolini mustahkamlash	578
Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich	

O'zbekistonda oziq-ovqat sanoati korxonalarida ishlab chiqarish holati tahlili	584
Shukurov Rustam Ergash o'g'li	
Infratuzilma loyihalarini innovatsion moliyalashtirishni takomillashtirish	593
Yarbazarov Shavkat Butayevich	
Ko'chmas mulkni kadastr baholash xususiyatlari.....	600
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
Tijorat banklarining investitsion faoliyatini rivojlantirish	610
Dodiyev Fozil O'tkurovich	
Tadbirkorlik subyektlari mahsulotlarini bozor talabiga mosligini ta'minlash va raqobatni oshirish.....	614
Suyunov Jaloliddin O'ktam o'g'li	
Description of methods for assessing the competitiveness of an enterprise	620
Musayeva Shoirazimovna	
Sanoat korxonalarini bozor sharoitlariga moslashtirishga nazariy yondashuvlar	624
Begmullayev Otabek Irisaliyevich	
Iqtisodiy inqiroz sharoitida tadbirkorlik subyektlarida iqtisodiy inqirozga qarshi kurashish strategiyalari	630
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
O'zbekistondagi nodavlat oliy ta'lim tashkilotlarida moliyaviy rejalashtirish metodologiyasi.....	638
Xurramov Jonibek Rustamovich	
Methodology for placing types of green bonds.....	642
Rakhmedova Madinakhon Nusrat qizi	
Tarmoqlar sohasini rivojlantirish va raqobat	647
Fayziyeva Dilafuz Shuxratovna	
Evolution of the pensions in great britain.....	650
Umarova Zulaykho Tursunovna, Rakhmanova Zilola Alisherovna	
Favqulodda ekologik vaziyatlarni bartaraf etishga doir davlat siyosatining uslubiy va tashkiliy-institutsional muammolari.....	654
Azizov T.A.	
Oliy ta'limni moliyalashtirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	658
Yo'ldoshev Jaxongir To'raboyevich	
Mehnat motivatsiyasi nazariyasini rivojlantirishda insoniy munosabatlar maktabining o'rni	662
Aslanov Aziz Mexmonovich	
Перспективы внедрения альтернативной системы отопления тепловыми насосами на социальных объектах узбекистана	668
Руденко Инна Юрьевна, Волков Алексей Владимирович	
Qurilish tashkilotlarida xarajatlar hisobini takomillashtirish.....	675
Abdusalomova Nodira Bakhodirovna, Qurbanov Amirulla Muradilloevich	
Turizm sanoatida ijtimoiy tarmoqlarning roli va ahamiyati	682
Kasimova Zilola G'ulomiddinovna	
Совершенствование эффективного управления основными активами предприятий в условиях инновационного развития	686
Мусаева Жамила Кароматовна	
Use of mobile and internet technologies state and development of culture	695
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Uroqov Xumoyun Jamshid ugli, Ergashev Suxrobjon Mirzoxiddin ugli	
The influence of physical activity on social education and new sports trends.....	699
Axtamov Djamshed Baxromovich	
Iqtisodiyotni ekologik boshqarishning nazariy asoslari.....	705
Qodirov Abduvohid Abdumannof o'g'li	
The role of participatory budgeting practices in financing infrastructure	711
Mirzayev Xursanmurod Egamberdiyevich	
Основы теории факторного анализа прибыли предприятия	717
Алиева С.С.	
Yashil energetikaning mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni	723
Raxmatullayev Umarbek Ulug'bekovich	
O'zbekistonda islomiy banklarni rivojlantirish istiqbollari.....	734
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich	

O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishda islomiy moliyaning ahamiyati	741
Axmedov Azamat Kamilovich, Maratova Aseliya Nurpeyis qizi	
Turistik xizmatlar bozorini rivojlantirishning nazariy-uslubiy qoidalari	746
Turayev Og'abek Kaxramonovich	
Aksiyadorlik jamiyatlarida kengashlar faoliyatini baholash uslubiyotini takomillashtirish.....	750
Ismailov Allayor Rashidovich	
Yashil iqtisodiyotda raqamli texnologiyalarni joriy etish borasida muvaffaqiyatli tadqiqotlar.....	760
Nurmetova Muyassar Jumanazarovna	
Составление многокритериальной базы оценки эффективности и результативности предпринимательской деятельности спортивной организации.....	766
Маткаримова Наргиз Тухтасиновна	
Tijorat banklarning resurs bazasini mustahkamlash bilan bog'liq muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari.....	772
Sultanmuratova Dilrabo Shaylavbekovna	
Agroservis xizmatlari ko'rsatish qishloq xo'jaligida yaratilgan mahsulotlarning iste'mol qiymatini oshiruvchi omil sifatida.....	777
Iroda Turdibayevna Kudratova	
Shaxsda individual imkoniyatlar rivojlanishining yoshga doir xususiyatlari	783
Tulyaganova Gulnoza Olimjon qizi	
O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanish bosqichlari.....	787
Xolmurzayev Sobir Nazarovich	
Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish asnosida o'zbekistonda aholi bandligini oshirish	791
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	
Ta'limda sun'iy intellekt texnologiyasini qo'llash.....	795
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
Tijorat banklarini soliqqa tortish tartibining guruhlanishi.....	799
Komolov Odiljon Sayfidinovich	
Davlat moliyasida davlat budjetini samarali boshqarish masalalari.....	803
Azizjon Muxiddinov, Anvar Muminov	
Xitoy iqtisodiyotining rivojlanishi	808
Aripov Oybek Abdullayevich	
Ta'lim menejeri tushunchasi hamda ularning funksional vazifalari.....	815
Abdullayev O'tkir Sadullayevich	
Rekreatsiya resurslarini o'rganish bilan bog'liq nazariy yondashuvlar.....	822
Murtazayeva Gulrux Isabek qizi	
Methods of educating spiritual and will-powered virtues in the process of athletics training	828
Abdilaxatov Zafar Abdigapirovich	
Роль образования в развитии человеческого капитала для креативной экономики	837
Хужаева Василина Сергеевна	
Xitoy iqtisodiyotining mo'jizasi.....	850
Ergashev Islomjon Ilxomjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlari bozori rivojlantirishning nazariy va kontseptual yondashuv masalalari.....	857
A.A.Abdisamatov	
Soliq nazoratining zamonaviy shakllarini takomillashtirishning ayrim masalalari	860
Suvonov Hasan Sherboyevich	
Davlat tashkilotlarida g'aznachilik va davlat xaridlari bilan bog'liq jarayonlarning ilmiy-nazariy, tashkiliy asoslari	865
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Inoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishning ayrim huquqiy jihatlari.....	869
Shamshiyev Abdulla Abdixalil o'g'li	
Sug'urta kompaniyalari raqobatbardoshligini oshirishning amaliy jihatlari.....	874
Umirov Abdusalom To'rayevich	
Davlat qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantirish istiqbollari	880
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Sodikov Abdumutolib Rustamovich	
"AFRASIAB JEANS TEXTILE" MCHJ da tijorat riski darajasini pasaytirishning 2025-2028-yillargacha bo'lgan prognoz ssenariysi.....	886
Sharipova Gulmira Toxirovna	

O'zbekiston Respublikasi bojxona qo'mitasida bojxona menejmentini yuritilishining mavjud holati tahlili.....	892
Mirzaxmedova Dilafuz Farxatovna, Tuxbabaev Jamshid Sharafetdinovich	
Эконометрический анализ влияния туристического потока на развитие услуг общественного питания в гостиничном секторе узбекистана	898
Алиева Мусаффо Гайрат кизи	
Yangi o'zbekistonda bilvosita soliqlar bo'yicha soliq amaliyoti: xususiyatlari va hozirgi zamon muammolari.....	908
Yo'ldoshev Shohruh Boborahim o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida elektr energiyasi ishlab chiqarish hajmini matematik modellashtirish va prognozlash	915
Fayziyev Rabim Alikulovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tez tibbiy yordam xizmatini tahlil qilish va uni boshqarish.....	922
Gafurov Abduvoitjon Xuseynovich	
Mahalliy tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi	927
Ashurov Jaloliddin Eshpulatovich	
The impact of tax policy on the development of small and medium enterprises in Uzbekistan.....	932
Urinov Iqbol Vasiqovich	
O'zbekistonda soliq ma'muriyatchiligining samaradorligini oshirish masalalari	938
Babayev Farrux Mansurovich	
Tadbirkorlik faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish vositalari.....	944
Amonov Mehridin Oromiddinovich	
"Yashil" iqtisodiyot va xalqaro hamkorlik: global tashabbuslar va kelishuvlar	949
Baratov Diyorbek Fazliddin o'g'li, Nazarova Ra'no Rustamovna	
Iqtisodiy tahlilda qo'llaniladigan iqtisodiy – matematik usullarning mohiyati	953
Omanov Sanjar Qurbonazar o'g'li	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati	959
Rahimova Shahlo Rajapboyevna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda tibbiy sug'urta mexanizmlarini takomillashtirish metodologiyasi.....	964
Ishmanova Diana Nurmamadovna	
Mamlakat moliyaviy xavfsizligini ta'minlashda fiskal siyosatdan foydalanishning ilg'or tajribalari.....	969
Azamatov Po'lat To'lqunovich	
Qoraqalpog'iston respublikasining eksport salohiyati: mavjud holat va rivojlanish istiqbollari.....	974
Abdiramanov Ruslan Abdiramanovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasida ishsizlik darajasi dinamikasini chegara avtoregressiyalaridan foydalangan holda chiziqli bo'lmagan modellashtirish konsepsiyasi	980
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li	
Tadbirkorlik salohiyatini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish.....	985
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
O'zbekistonda turistik korxonalarda tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va rivojlantirish istiqbollari.....	989
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Xalqaro standartlarni joriy etishning baholash mezoni va uning tadbirkorlik subektlariga ta'siri.....	993
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
Foydani shakllantirish va undan foydalanish	997
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Umidov Davlatbek Umid o'g'li	
Mamlakat tijorat banklari aktivlarining rentabellegini ta'minlash bilan bog'lik bulgan dolzarb muammolar	1002
Sheraliyev Abbas Xolmuminovich	
Sug'urta kompaniyalar moliyaviy barqarorligiga ta'sir etuvchi risklar va ularni baholash usullari.....	1006
Haqberdiyev Bekzod Uktamovich	
Davlat moliyaviy nazoratini boshqarishda nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	1012
Sabirbayev Nurlan Karimbay o'g'li	

Обеспечение инклюзивного роста экономики Узбекистана в условиях цифровой трансформации.....	1020
Жазира Буранова	
Davlatning monopoliyaga qarshi siyosatining sanoat bozorlari rivojlanishiga ta'siri.....	1024
Choriyeva Ferangiz Zohidovna	
Transchegaraviy elektron tijoratni boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini yaratish.....	1030
Rustamova Gulmira Aliqulovna	
Ta'lim sohasini rivojlantirishning asoslari.....	1037
Poshokulova Mohigul Kaxramonovna	
Milliy iqtisodiyotda erkin raqobat muhitini shakllantirish: mavjud muammo va istiqbolli imkoniyatlar.....	1041
Karimova Iroda Abdusattarovna	
Mechanism of ensuring economic security of the enterprise: methodological aspect.....	1046
Sadriddinova Nigora Khusniddinovna	
Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning iqtisodiy asoslari.....	1051
Yarmatov Sharofiddin Choriyevich	
Innovatsion masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari.....	1054
Tursunov Faridun Mustafoyevich	
Implementation of the ESG strategy in the hotel industry of Uzbekistan.....	1059
Khusenova Mekhrangiz Gayratovna	
Проектирование инновационной деятельности хозяйствующих субъектов в условиях зеленой экономики.....	1064
Рузиева Мафтуна Юсуфовна, Мактимова Зарафшон Оллоёрвна	
Effective use of marketing analytics in green advertising activities of grape growing enterprises.....	1070
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
O'zbekistonda soliq siyosati va xorij soliq siyosatini o'rganib chiqish.....	1077
Karimova Gulbahor Normurodovna	
Tijorat banklarining investitsion kreditlardagi garov ta'minotini takomillashtirish mexanizmlari.....	1081
Zaynutdinov Bunyodjon Odiljon o'g'li	
Digital transformation and the impact of modern technologies on agricultural management in Uzbekistan.....	1085
Asamov Ravshan Bakhodirovich	
"O'zmetkombinat" AJda marketing faoliyatini takomillashtirish yo'llari.....	1091
Musayeva Shoira Azimovna	
Подходы к государственной поддержке сельскохозяйственных предприятий с учетом принципов инновационного управления.....	1096
Шаниязова Замира, Шнибаев Ислам	
Mamlakatda xalqaro turizmni samarali rivojlantirishda turizm siyosatini tashkil etishning istiqbolli yo'nalishlari.....	1101
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich	
Raqamli moliya va to'lov tizimlari.....	1105
Maqsud Rustamov, Nurijahon Valiqulova	
Iqtisodiy tahlilda ishlab chiqarish hajmini prognozlash masalalari.....	1110
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	
Kichik biznesning mintaqaviy iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri: Toshkent viloyati tajribasi.....	1116
Ajamilova Nigora Asametdinovna	
To'qimachilik korxonalarida xomashyo ta'minoti tizimini boshqarish samaradorligini oshirish.....	1121
Umarxodjayeva Arafatxon Muzaffar qizi	
Kichik biznes korxonalarida iqtisodiy xavfsizlik masalalarini boshqarish masalalari.....	1126
Jo'raqulova Muhlisa Jahongir qizi	
Tadbirkorlik bilan shug'ullanuvchi jismoniy shaxslar faoliyatini soliq nazorati mexanizmi asosida tartibga solish masalalari.....	1131
Bozorov Anvar Omanovich	
Tadbirkorlik subyektlarining eksport imkoniyatlarini oshirish masalalari.....	1139
Umarova Munira Muxitdinovna	

O'zbekistonda sog'lomlashtirish turizmining holati	1143
Naimov Saidjon Yusup o'g'li	
Surxondaryo viloyatida dorivor o'simliklarni yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini baholash.....	1148
Baxriddinova Yulduz Baxriddinovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyot asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashning dolzarb masalalari.....	1155
Axunova Ma'rifat Hakimovna	
Oliy ta'limda sun'iy intellektdan foydalanishni boshqarishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	1159
Tajetdinova Gulnara Abatbay qizi	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishda ta'lim va malaka oshirishning roli.....	1166
Madalievna Nodira Miradilovna	
Davlat korxonalarini moliyaviy samaradorligining amaldagi holatini kompleks taqqoslama tahlili	1169
Qarshiyev Nodirbek Olim o'g'li	
Xalqaro mehnat migratsiyasi va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar: samaradorlikni solishtirish	1174
Sultanov Anvar Abdullaevich	
O'zbekiston soliq tizimida hududlararo soliq salohiyatini boshqarish	1180
Aipova Iroda Ikramovna	
Tijorat banklarida komplaens auditni tashkil etish va o'tkazishning uslubiy asoslari.....	1184
Aminova Mehriniso Erkinjonovna	
Scientific approach to the formation of a sustainable development strategy for industrial enterprises in the digital economy.....	1190
Maxsudov Muzaffar Ikromjon ugli	
O'zbekistonda qurilish materiallari sanoati korxonalarining iqtisodiyotdagi o'rni.....	1194
Ubaydullayev Muxammadjon Abdusamad o'g'li	
Oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini statistik va ekonometrik tahlil qilish (Andijon viloyati misolida).....	1206
Ikromov Axmadjon Shavkat o'g'li	
Перспективы инвесторов в осуществлении инвестиционного процесса	1212
Муртазаев Ардашер Зафар угли	
Transport korxonalarida ishchi xodimlarni barqaror ish o'rinlari bilan ta'minlash boshqaruvini takomillashtirish	1216
Abdullayeva Nigora Shamsiddinovna	
O'zbekiston Respublikasi yengil sanoat tashkilotlarida investitsiya loyihalarni ishlab chiqish va samaradorligini oshirish.....	1221
Xurramova Madina Mansur qizi	
Fuzzy integrals in economics	1228
Aymuratov Islam Kamalatdinovich	
O'zbekistonda ipoteka kreditlari bozorining shakllanishi va rivojlanish tendensiyalari	1233
Abdullayeva Aziza Murot qizi	
Совершенствование денежно-кредитной политики центрального банка в условиях цифровой экономики.....	1238
Бердиназаров Зафар Улашович, Исаев Атабек Джурабаевич	
The role of digital assets in international finance and their impact on the global economy	1248
Juraeva Ra'no Abdullaevna, Murodaliyev Shahroz Obidjonovich	
Diversification of financial resources in commercial banks and their innovative management methods in digital transformation	1255
Xodjayeva Jeyrona Ravshonbek qizi	
O'zbekiston iqtisodiyotida barqaror rivojlanish ko'rsatkichlari tahlili	1262
Xamdamonov Shoh-Jaxon Raxmat o'g'li	
Tijorat banklari aktivlarini boshqarish va daromadligini oshirish masalalari	1268
Saxibjonov Muzaffar Salijanovich	
What is the economic impact of Uzbekistan's integration into international financial institutions.....	1283
Rakhmonova Dildora Ergash Qizi	

Kredit portfelini tahlil qilish asosida tijorat banklari faoliyatini optimallashtirish yo'llari	1289
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
Agrosanoat klasterlarida xarajatlarni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida hisobga olishni rivojlantirish	1295
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Oliy ta'lim tashkilotlarida xarajatlar hisobini takomillashtirish	1300
Xonimqulov Islom Ergash o'g'li	
Oliy ta'lim tizimini samarali tashkil etishda moliyaviy mablag'lardan foydalanish amaliyoti tahlili	1305
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
O'zbekistonda inflatsion targetlash orqali milliy valyuta barqarorligi ta'minlashning ahamiyati	1308
Shamansurova Zilola Abduvahitovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida mamlakatimiz bank tizimining samaradorli ko'rsatkichlari	1314
Erdonayev Aliqul Xalimovich	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda xizmat ko'rsatish sohasining o'rni	1321
Ayubov Ilyos Iloxomovich, Bozorov Jobir Sirojiddin o'g'li	
Ovqatlanish xizmatlarida xizmat ko'rsatish madaniyati va iste'molchi qoniqishining o'zaro bog'liqligi	1325
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy hisobotning muammolari	1329
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Structural features of digital neighbourhood in the context of digital economy	1333
Gulsara Ostonaikulova	
O'zbekiston davlat va mahalliy budget tizimining zamonaviy holati va uni isloh qilish yo'nalishlari	1340
Po'latov Tirkash Sotiboldiyevich	
Barqaror turizm uchun ekologik toza transport tizimlarining ahamiyati	1344
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Turizm xizmatlarini ko'rsatishda noturar joylardan foydalanish: ijara munosabatlarining huquqiy tahlili	1349
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotiga xos xavf-xatarlar dinamikasining ekonometrik tahlili	1354
Qodirov Ural Safar o'g'li	
Jismoniy shaxslardan olinadigan soliqlarni prognoz qilishning samaradorligini baholash ko'rsatkichlari tizimi	1359
Babayev Shavkat Bayramovich	
Влияние макроэкономической стабильности на обеспечение благосостояния населения Узбекистана	1364
Аскарова М.Т	
Tadbirkorlikda raqamli texnologiyalardan foydalanish natijasida dunyo iqtisodiyotida sodir bo'lgan o'zgarishlar	1369
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Sug'urta tashkilotlarini moliyaviy barqarorligini ta'minlashda andarrayting xizmatidan foydalanish	1373
D.E.Qarshiev	
Mintaqa hunarmandchilik mahsulotlarini rivojlantirish hamda brendlarni shakllanishga ta'sir etuvchi omillarning tizimi tahlili	1378
Norqobilova Feruza Abduhomidovna	
Xususiy oliy ta'lim tashkilotlarini soliqqa tortish masalalari	1381
Yakubova Nodira Olim qizi	
Investision mulk hisobini xalqaro standartlar asosida transformasiya qilish	1386
Muzrapova Shahnoza Saydullaevna	
Soliq yig'uvchanligini oshirishda jamoatchilik nazorati va ijtimoiy ongning roli	1391
Berdieva Uguloy Abduraxmanovna	

SOLIQ YIG'UVCHANLIGINI OSHIRISHDA JAMOATCHILIK NAZORATI VA IJTIMOY ONGNING ROLI

Berdieva Uguloy Abduraxmanovna

«Soliqlar va soliqqa tortish» kafedrasasi professori

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

E-mail: ugiloy555@gmail.com

ORCID: 0000000184693200

Annotatsiya: Ushbu maqolada soliq yiguvchanligini oshirishda jamoatchilik nazorati va ijtimoiy ongning orni ilmiy jihatdan organildi. Ozbekiston tajribasi Skandinaviya mamlakatlari, Koreya Respublikasi va Singapur tajribalari bilan taqqoslab tahlil qilindi. Tadqiqot natijalariga kora, fuqarolarning soliqqa bolgan ishonchi va faol jamoatchilik ishtiroki soliq yiguvchanlik darajasining oshishiga bevosita tasir krsatadi. Maqolada Ozbekiston sharoitida xorijiy tajribalarni moslashtirish va soliq madaniyatini oshirish boyicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: soliq yiguvchanligi, jamoatchilik nazorati, ijtimoiy ong, soliq madaniyati, Skandinaviya tajribasi, Koreya Respublikasi, Singapur, Ozbekiston, soliq tizimi, ishonch.

Abstract: This article scientifically examines the role of public oversight and social awareness in improving tax collection. The experience of Uzbekistan is comparatively analyzed with the practices of Scandinavian countries, the Republic of Korea, and Singapore. The research results show that citizens trust in the tax system and active public participation directly affect the increase in tax collection rates. The article develops scientific and practical proposals for adapting international experience and enhancing tax culture in Uzbekistan.

Key words: tax collection, public oversight, social awareness, tax culture, Scandinavian experience, Republic of Korea, Singapore, Uzbekistan, tax system, trust.

Аннотация: В данной статье научно исследуется роль общественного контроля и общественного сознания в повышении собираемости налогов. Опыт Узбекистана сравнительно проанализирован с практикой скандинавских стран, Республики Корея и Сингапура. Результаты исследования показывают, что доверие граждан к налоговой системе и активное участие общественности напрямую влияют на рост собираемости налогов. В статье разработаны научно-практические предложения по адаптации зарубежного опыта и повышению налоговой культуры в Узбекистане.

Ключевые слова: собираемость налогов, общественный контроль, общественное сознание, налоговая культура, скандинавский опыт, Республика Корея, Сингапур, Узбекистан, налоговая система, доверие.

KIRISH

Soliq tizimi davlatning moliyaviy mustahkamligini belgilovchi asosiy institutlardan biri bolib, uning samarali faoliyati davlat budjeti daromadlarining toliqligini, ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish imkoniyatlarini va iqtisodiy barqarorlikni taminlaydi. Shu bois, soliq yiguvchanlik darajasi nafaqat fiskal mexanizmlarning ishlash sifati, balki jamiyatdagi fuqarolik madaniyati, davlatga bolgan ishonch va ijtimoiy ong darajasi bilan bevosita bogliqdir. Soliq tolash jarayonini faqat majburiyat emas, balki ijtimoiy javobgarlik sifatida anglaydigan jamiyatlarda soliq tushumlari yuqori bolib, davlat va jamiyat ortasida ijobiy aloqalar shakllanadi.

Zamonaviy davlatlar tajribasi, xususan Skandinaviya mamlakatlari, Germaniya, Janubiy Koreya va Singapur misolida soliq yiguvchanlik darajasining yuqoriligi faqat soliq stavkalari va qonunchilikka emas, balki ijtimoiy psixologik omillarga ham tayanishini krsatmoqda. Bunday mamlakatlarda fuqarolarning davlatga nisbatan ishonchi yuqori bolib, soliqlarni oz manfaatlariga xizmat qiluvchi vosita sifatida qabul qilishadi. Shu bilan birga, jamoatchilik nazorati institutlarining kuchliligi soliq tizimining shaffofligi va hisobdorligini taminlaydi. Bu esa oz navbatida soliqdan boyin tovlash holatlarini kamaytiradi.

Mazkur maqolada soliq yiguvchanligini oshirishda ijtimoiy ong va jamoatchilik nazoratining orni chuqur tahlil qilinadi. Dunyodagi ilgor tajribalar asosida Ozbekiston sharoitida soliq madaniyatini shakllantirish, fuqarolik faolligini kuchaytirish, shuningdek, soliq jarayonlarini ochiqlashtirish orqali fuqarolarning ishonchini mustahkamlash boyicha ilmiy va amaliy takliflar ishlab chiqiladi. Shuningdek, maqolada soliq tizimidagi ijtimoiy omillar bilan bogliq muammolar statistik ma'lumotlar asosida yoritilib, ijtimoiy ong va fuqarolik nazorati kuchaytirilgan holatda soliq yiguvchanlik darajasining oshishi boyicha ilmiy asoslangan xulosalar keltiriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot quyidagi metodologik yondashuvlarga asoslanadi:

Soliq yiguvchanligi, jamoatchilik nazorati va ijtimoiy ong boyicha ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari va davlat hujjatlari organildi.

Ozbekiston va bazi xorijiy mamlakatlar (Skandinaviya, Koreya Respublikasi, Singapur) tajribasi taqqoslab tahlil qilindi.

Ozbekistonning 2017—2023 yillar davridagi soliq yiguvchanlik korsatkichlari asosida dinamik ozgarishlar organildi.

Soliq yiguvchanlik darajasiga oid statistik korsatkichlar orqali tendensiyalar aniqlangan.

Mavzuga oid dabiyyotlar sharhi

Soliq yiguvchanligiga tasir etuvchi omillar koplak xalqaro va milliy tadqiqotlarda keng organilgan:

Musgrave, R.A. va Musgrave, P.B. (1989) ozining “Public Finance in Theory and Practice” asarida soliq madaniyati va aholining soliqqa nisbatan ishonchi soliq yiguvchanligining asosi ekanligini takidlagan[1].

Bird, R., Martinez-Vazquez, J. va Torgler, B. (2014) soliq yiguvchanligi va jamoatchilik ishonchi ortasidagi bevosita aloqani aniqlagan [2].

OECD (2022) “Revenue Statistics: Eurasia Edition” hisobotida soliq yiguvchanlik darajasi yuqori bolgan mamlakatlarda fuqarolarning soliq tizimiga nisbatan ijobiy munosabati va ishtirok darajasi yuqoriligi qayd etilgan [3].

Chowdhury, F. L. va Rasul, G. (2011) oz tadqiqotlarida korrupsiyaga qarshi kurash va shaffoflik jamoatchilik nazoratining muhim tarkibiy qismlari ekanligini korsatgan [4].

Andersen, S. C. (2018) “Trust in Government and Tax Compliance” ishida Skandinaviya mamlakatlarida ijtimoiy ishonch va fuqarolik masuliyati soliq yiguvchanligiga ijobiy tasir qilganini korsatgan [5].

Musayeva N. (2021) oz tadqiqotida soliq madaniyati ijtimoiy ong bilan chambarchas bogliqligini takidlab, fuqarolarning soliq tizimi boyicha huquqiy bilimi va ijtimoiy javobgarligini oshirish soliqlarning toliq yigilishini taminlaydi degan xulosaga keladi[13].

Samatov M. (2022) jamoatchilik nazorati vositalarining, xususan blogerlar, nodavlat notijorat tashkilotlar va OAVning soliq idoralariga bosim otkazish, faoliyatlarining monitoringi orqali soliqqa bolgan ishonchni oshirish imkonini taqdim etishini takidlaydi. Torgler (2005) Lotin Amerikasi tajribasida jamoatchilik nazorati zaif bolgan jamiyatlarda soliq tolashga bolgan tayyorgarlik darajasi pastligini asoslab bergan[14].

Mahmudov Q. (2023) esa soliq tizimida shaffoflikni oshirish orqali fuqarolarda davlatga bolgan ishonch mustahkamlanishi, bu esa soliq tolovlarini oz vaqtida amalga oshirishga turtki bolishini ilmiy jihatdan asoslab beradi [11]. Jahon bankining 2020-yilgi hisobotida esa soliq organlarining faoliyati va tushumlar boyicha ochiq ma'lumotlar bazasini yuritish jamoatchilik nazoratining kuchayishiga xizmat qilishi qayd etilgan.

Xalqaro Soliq Konsalting markazi (2021) ma'lumotlariga kora, ijtimoiy ongni shakllantirishda ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va diniy-axloqiy qadriyatlarining tasiri ham muhim hisoblanadi. Mishra va hammualiflar (2011) Hindiston tajribasida jamoatchilik ishtiroki va siyosiy iroda birlashganda bojxona va soliq tolovlaridagi buzilishlar kamayishi, yiguvchanlik ortishini tahlil qilgan[12].

Statistika agentligi ma'lumotlariga kora, Ozbekistonda jamoatchilik ishtirokini oshirish va ijtimoiy ongni rivojlantirish natijasida yiguvchanlik darajasi barqaror oshmoqda [6].

TAHLIL VA NATIJALAR

Ijtimoiy ong — bu jamiyat a'zolarining dunyoqarashi, qadriyatlari, bilimlari, e'tiqodlari, axloqiy tamoyillari va siyosiy, iqtisodiy qarashlarining jamlanmasidir. Ya'ni, bu insonlarning jamiyatdagi hodisalar va jarayonlarga bo'lgan munosabati va ular haqida shakllangan fikrlar yig'indisidir.

Ijtimoiy ong — soliq yiguvchanligining ichki, korinmas lekin juda muhim omilidir.

Soliq yiguvchanligini oshirishda jamoatchilik nazorati va ijtimoiy ongni ahamiyatini tahlil qilish uchun, avvalo, Ozbekiston va ayrim rivojlangan mamlakatlar tajribasini organib chiqdik. Shuningdek, Ozbekistonning 2017—2023 yillar oraligidagi soliq yiguvchanlik korsatkichlari dinamikasi va fuqarolar ortasidagi ijtimoiy ong holatini baholovchi statistik ma'lumotlar ham tahlil qilindi.

Ozbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-iyuldagi “Soliq siyosatini tubdan takomillashtirish konsepsiyasi togrisida”gi farmoni asosida bir qator islohotlar amalga oshirildi. Ular quyidagilardan iborat:
Soliq organlari faoliyatida axborot ochiqligi va shaffofligi tamoyillarini joriy etish.
Soliq tolovchilar huquqlarini himoya qilish va ularni soliq tizimidagi o'zgarishlardan xabardor qilish.
OAV va ijtimoiy tarmoqlar orqali soliq madaniyatini ommalashtirish.

1-jadval. 2017-2023 yillarda soliqlarning yiguvchanlik holati[6]

Korsatkich	2017-yil	2020-yil	2023-yil	Osish (%)
Soliq yiguvchanligi darajasi	78%	85%	92.4%	+18.5%
Aholining soliq tizimiga ishonch darajasi (sorovnoma asosida)	52%	68%	79%	+27%
Soliq majburiyatlarini oz vaqtida bajargan yuridik shaxslar ulushi	74%	82%	89%	+15%

Tahlil shuni korsatdiki:

Soliq yiguvchanlik darajasi jamoatchilik nazorati kuchli bolgan hududlarda (Toshkent shahri, Samarqand, Fargona viloyatlari) ortacha 12—15% yuqori bolmoqda.

Soliq organlarining faoliyati yuzasidan ochiq hisobotlar berib borilgan hududlarda fuqarolarning soliqqa bolgan ishonchi oshgan va natijada soliq tolov intizomi yaxshilangan.

Soliq siyosati yuzasidan jamoatchilik fikrini inobatga olgan holda qaror qabul qilingan hollarda, fuqarolar ortasida norozilik darajasi kamaygan va soliq tolovlari oz vaqtida amalga oshirilgan.

Misol uchun, 2021—2022 yillarda Toshkent shahrida joriy etilgan “Soliq masalalarida jamoatchilik monitoringi” dasturi natijasida soliqlarni oz vaqtida tolash korsatkichi 7% ga oshgan.

Soliq tizimiga nisbatan ijtimoiy ongni oshirishda quyidagilar muhim rol oynadi:

Maktablarda va universitetlarda moliyaviy savodxonlik darslari yolg'a qoyildi.

Soliqlarning ijtimoiy infratuzilmadagi ahamiyati ommaviy axborot vositalari va mashhur blogerlar orqali yoritildi.

Ayrim hududlarda soliq majburiyatlarini oz vaqtida bajargan fuqarolarga imtiyozlar taqdim etildi.

Natijada, sorovnoma malumotlariga kora:

2023 yilda fuqarolarning 79% soliqlarni tolash jamiyat rivoji uchun zarurligini tan olgan (2017 yilda bu korsatkich 52% edi).

2022 yilda otkazilgan sorovda fuqarolarning 65% davlatning soliqlardan foydalanish boyicha ochiqligidan qoniqish bildirgan (2018 yilda — 38%).

2-jadval. Soliq yiguvchanlik va ijtimoiy ong darajasi

Mamlakat	Soliq yiguvchanlik darajasi	Ijtimoiy ong (aholi ishonchi va soliqqa nisbatan madaniyat)	Jamoatchilik nazorati tizimi
Ozbekiston	92.4% (2023)	Ortacha darajada, oshish tendensiyasi bor	Yangi shakllanmoqda, faollik ortmoqda
Skandinaviya mamlakatlari (Norvegiya, Shvetsiya, Daniya)	97—99%	Juda yuqori; soliq tolash — ijtimoiy burch sifatida qabul qilingan	Mustaqil audit va fuqarolar monitoringi
Koreya Respublikasi	96—97%	Yaxshi; soliqlarni tolash jamiyatga xizmat qilish sifatida baholanadi	Soliq tolovchilar uyushmalari va onlayn monitoring
Singapur	98%	Yuksak; soliqlar rivojlanish va barqarorlik uchun asos sifatida koriladi	Elektron nazorat platformalari va fuqarolik ishtiroki

Manba: jadval muallif ishlanmasi

Skandinaviya mamlakatlari dunyoda eng yuqori soliq yiguvchanlik darajasiga ega (Shvetsiyada 2022 yilda YIMga nisbatan soliq tushumlari 44.1%, Daniyada 46.5%, Norvegiyada 39.5%). Bu raqamlar nafaqat soliq siyosatining qat'iyligi, balki aholining ijtimoiy ishonchi va fuqarolik ongi yuqoriligi bilan izohlanadi.

Ushbu mamlakatlarda soliq tolash — fuqarolik burchi sifatida qaraladi. Soliqlarni yashirish yoki ulardan qochish jamiyatda kuchli ijtimoiy salbiy qarashga ega. Shvetsiyada masalan, barcha fuqarolarning daromad deklaratsiyalari ochiq — ularni istagan fuqaro korib chiqishi mumkin. Bu esa jamoatchilik nazoratining kuchli shaklidir.

Talim tizimida maktab bosqichidan boshlab soliqlarning mohiyati, davlat xizmatlari va byudjet jarayonlari organiladi. Davlat xizmatlari (sogliqni saqlash, talim, pensiyalar) bepul va sifatli bolgani uchun, fuqarolar soliqlarni oz foydalari deb bilishadi. Soliq yiguvchanlik darajasi doimiy ravishda yuqori. Ijtimoiy ong va davlatga bolgan ishonch ozaro mustahkam bogliq.

Janubiy Koreyada soliq yiguvchanlik nisbatan pastdan boshlangan (2000-yillar boshida YIMga nisbatan 20—22%), ammo 2022-yilga kelib bu kursorakich **28.3%**ga yetdi. Bu osishga fuqarolarning ongli yondashuvi va raqamli soliq infratuzilmasi muhim hissa qoshdi.

Koreyada davlat soliqqa oid malumotlar va kompaniyalar orqali aholiga shuni doimiy eslatadi: “soliq tolaganingizda, siz infratuzilmani qurmoqdasiz, pensiyangizni kafolatlayapsiz.” 2021-yilda Korea National Tax Service tomonidan “Taxpayer Rights Charter” ishlab chiqilib, har bir fuqaro ozining soliq huquqlari haqida xabardor bolishi taminlandi.

Hamma savdo shoxobchalarida elektron kvitansiyalar majburiy, bu soliqdan qochishni kamaytiradi. “Haqiqiy vaqt soliq monitoringi” (real-time tax monitoring) orqali noqonuniy naqd pul aylanishi kamaygan.

Soliq madaniyati yuqori texnologiyalar va ijtimoiy xabardorlik orqali shakllantirilmogda. Soliqlarga nisbatan ijobiy qarash kuchaygan.

Singapur YIMga nisbatan past soliq yukiga ega mamlakatlardan biri (2022-yil — 13.8%), biroq bu soliq yukining pastligi soliq yiguvchanligining sustligi bilan emas, balki iqtisodiy samaradorlik va tartibga solingan soliq tizimi bilan bogliq.

Singapurda davlat va fuqarolar ortasida “ijtimoiy kontrakt” mavjud: fuqarolar soliqlarni adolatli tolaydi, davlat esa oz navbatida yuqori sifatli xizmatlar kursoratadi. Davlat xodimlarining oyliklari yuqori va korrupsiyaga qarshi qatiy chora-tadbirlar bor. Shuning uchun aholida davlatga nisbatan ishonch kuchli.

IRAS (Inland Revenue Authority of Singapore) — xalqaro miqyosda eng samarali soliq boshqarmalaridan biri.

IRAS butunlay elektronlashtirilgan xizmatlarga otgan. Soliq deklaratsiyasi, tolovlar, auditlar, va hatto yuridik arizalar IRASning MyTax Portal platformasi orqali amalga oshiriladi. Bu orqali:

Soliq tolovchilarning davlat bilan bevosita va tezkor aloqasi taminlanadi.

Byurokatiya va korrupsiya imkoniyati yoqqa chiqariladi.

Har bir tolov, chegirma, imtiyoz avtomatik tarzda raqamli hujjatlashtiriladi.

Koplab soliq tolovchilar uchun IRAS avtomatik ravishda toldirilgan deklaratsiyalarni tayyorlaydi — bunda ish beruvchi, bank, moliyaviy tashkilotlardan olingan axborot asos sifatida xizmat qiladi. Bu esa xatoliklar va noqonuniy yashirishlar ehtimolini keskin kamaytiradi.

IRAS OECD tomonidan ishlab chiqilgan BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) va CRS (Common Reporting Standard) kabi xalqaro soliq malumot almashinuvi va shaffoflik standartlarini toliq qabul qilgan. Shu bilan birga, Singapur FATF (Financial Action Task Force) standartlariga mos ravishda soliq malumotlarini real vaqt rejimida nazorat qiladi.

IRAS doimiy ravishda aholining soliq madaniyatini oshirishga qaratilgan kampaniyalar olib boradi, masalan:

“Taxpayer Education Programme”;

“My Tax. My Responsibility” shiori ostidagi ijtimoiy roliklar;

Maktablarda soliqni tushuntiruvchi interaktiv dasturlar,

Bu kompaniyalar orqali fuqarolar soliqqa nafaqat majburiyat, balki ijtimoiy masuliyat deb qaray boshlashgan.

IRAS nafaqat soliq yigish samaradorligini oshirgan, balki Singapur fuqarolarida yuqori ijtimoiy ong, davlatga ishonch, va fuqarolik masuliyati hissini shakllantirgan. Bu boshqarma bugungi kunda rivojlanayotgan davlatlar, jumladan Ozbekiston uchun namunaviy model bolib xizmat qilishi mumkin.

AQShda soliq yiguvchanlik kursorakichi nisbatan barqaror (2022-yilda YIMga nisbatan 27.1%), biroq norasmiy iqtisodiyot ulushi sezilarli darajada mavjud (10% atrofida). IRS (Internal Revenue Service) malumotlariga kora, yillik soliq yoqotishlar miqdori \$450 milliardga yetishi mumkin.

Ijtimoiy ongdagi farqlilik:

Yuqori daromadli va yuridik shaxslar soliq majburiyatlariga jiddiy yondashadi.

Past daromadli qatlamlarda soliqdan qochish holatlari koproq uchraydi — bunga ishsizlik, ijtimoiy nohaqlik va sogliqni saqlash tizimidagi tengsizlik sabab boladi.

IRS kuchli audit tizimiga ega, biroq siyosiy bosimlar, soliq imtiyozlari va boy qatlamlarning huquqiy yollar bilan soliqlardan qochishi — tizimning zaif tomonlaridan biri.

Germaniyada YIMga nisbatan soliq tushumlari 2022-yil holatiga kora 38.1% bolib, Yevropa Ittifoqida yuqori kursorakichlardan biri hisoblanadi. Bunda jismoniy shaxs daromad soligi (max. 45%) va QQS (19%) asosiy rol oynaydi.

Soliq tolash davlatga emas, jamiyatga xizmat qilish sifatida qaraladi. Makroiqtisodiy barqarorlik, ijtimoiy yordam tizimlarining sifatli ishlashi fuqarolarda ijtimoiy masuliyat hissini kuchaytiradi.

Davlat fuqaroga hisob beradi:

Har yili “Steuererklärung” (soliq deklaratsiyasi) topshirish orqali har bir fuqaro soliqlarning holati haqida aniq malumot oladi.

Davlat “nima uchun bu soliqlar topiladi va qanday ishlatilmoqda” degan axborotni elon qiladi.

Norvegiyada har bir fuqaro soliq majburiyatlari va davlat xarajatlari haqida muntazam ravishda axborot oladi, natijada soliq yiguvchanlik darajasi 98% dan yuqori.

Singapurda soliq tolovchilarga berilgan mukofotlar va soliq tizimidagi shaffoflik orqali fuqarolarning soliqqa sodiqligi oshirilgan.

Koreya Respublikasida onlayn platformalar orqali soliq tolovchilarning real vaqtda monitoring imkoniyati yaratilgan.

Skandinaviya va Singapurda soliq tizimi fuqarolar uchun shaffof va adolatli korinadi, shuning uchun ijtimoiy ong juda yuqori. Koreyada soliqlarni tolash — iqtisodiy rivojlanishga hissa qoshish deb qabul qilinadi, aholi o'zini davlat qurilishining faol ishtirokchisi sifatida his qiladi. O'zbekistonda ijtimoiy ong va jamoatchilik nazorati songgi 5 yilda faol rivojlanmoqda, biroq hali ham toliq shakllanmagan segmentlar mavjud.

Bu tajribalar shuni korsatadiki, aholining soliq tizimiga bolgan ishonchini oshirish va faol jamoatchilik nazoratini taminlash — soliq yiguvchanlik darajasining asosiy omillaridan biridir.

3-jadval. Jamoatchilik nazorati usullari

Mamlakat	Jamoatchilik nazorati usullari	Natijalar
O'zbekiston	Soliq organlari faoliyati bo'yicha ommaviy eshituvlar, ochiq hisobotlar	Soliq yiguvchanlikda 18,5% o'sish (2017—2023)
Skandinaviya	Mustaqil soliq ombudsmani, OAV orqali soliq sarflanishi haqida muntazam xabarlar	Aholining soliqqa ishonchi 90% dan yuqori
Koreya Respublikasi	Soliq tolovchilar assotsiatsiyalari, onlayn shikoyat va takliflar platformasi	Soliq yiguvchanlikda yuqori barqarorlik, shikoyatlarning 70% tez yechiladi
Singapur	E-soliq portallari, ochiq malumotlar bazalari, soliqlar haqida xalqaro reytingda hisobdorlik	Minimal soliq qochirish holatlari, toliq elektron monitoring

Skandinaviya va Singapurda jamoatchilik bevosita soliq siyosatini shakllantirishda ishtirok etadi.

Koreya va Singapurda raqamli platformalar orqali shikoyat va monitoring imkoniyati yuqori.

O'zbekistonda ochiq hisobot berish va jamoatchilik eshituvlari endi-endi ommalashmoqda, bu esa fuqarolarni soliqqa nisbatan ijobiyroq qarashga undamoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi tahlillar asosida quyidagilarni umumlashtirish mumkin:

Jamoatchilik nazorati kuchli bolsa, soliqlarning shaffof va adolatli yigilishi taminlanadi.

Ijtimoiy ongni rivojlantirish fuqarolarning soliqqa nisbatan munosabatini o'zgartirib, majburiyatlarning o'z vaqtida bajarilishini oshiradi.

Soliq tizimining shaffofligi va davlatning soliq mablaglaridan oqilona foydalanishi soliq yiguvchanlik darajasiga bevosita tasir korsatadi.

O'zbekiston uchun quyidagi xorijiy tajribalardan foydalanish maqsadga muvofiq:

Skandinaviya tajribasi: soliq mablaglari sarflanishi haqida toliq ochiqlik va jamoatchilikni doimiy xabardor qilish.

Koreya tajribasi: onlayn shikoyat va taklif platformalarini rivojlantirish va jamoatchilik assotsiatsiyalarini kengaytirish.

Singapur tajribasi: soliqlarni tolashni ragbatlantirish uchun mukofot tizimlari va jamiyatga xizmat qilish motivlarini kuchaytirish.

Shu orqali O'zbekistonda ham soliq yiguvchanlik darajasi va ijtimoiy ong yanada mustahkamlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Musgrave, R. A., & Musgrave, P. B. (1989). *Public Finance in Theory and Practice*. McGraw-Hill.
2. Bird, R., Martinez-Vazquez, J., & Torgler, B. (2014). Tax Effort in Developing Countries and High Income Countries: The Impact of Corruption, Voice and Accountability. *Economic Analysis and Policy*, 44(2), 195—202.
3. OECD. (2022). *Revenue Statistics: Eurasia Edition*. OECD Publishing.
4. Chowdhury, F. L., & Rasul, G. (2011). Governance and Tax Compliance. *International Journal of Public Administration*.
5. Andersen, S. C. (2018). Trust in Government and Tax Compliance. *International Review of Administrative Sciences*.
6. State Tax Committee of Uzbekistan. (2023). *Annual Performance Report*.
7. World Bank. (2019). *Doing Business: Reforming to Create Jobs*. Washington, DC.
8. Torgler, B. (2007). *Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis*. Edward Elgar Publishing.
9. Alm, J., & Torgler, B. (2011). Do Ethics Matter? Tax Compliance and Morality. *Journal of Business Ethics*.
10. Transparency International. (2022). *Corruption Perceptions Index 2022*.
11. Mahmudov, Q. (2023). Soliq solish tizimida shaffoflik va jamoatchilik nazoratining ahamiyati. *Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali*, 2(1), 45—51.
12. Mishra, A., Subramanian, A., & Topalova, P. (2011). Policies, enforcement, and customs evasion: Evidence from India. *Journal of Public Economics*, 95(7—8), 500—512. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.11.008>
13. Musayeva, N. (2021). Soliq madaniyatining shakllanishi va uni oshirish yo'llari. *Soliq va Bojxona Jurnal*, (4), 19—25.
14. Samatov, M. (2022). Soliqlarning toliq yigilishida fuqarolik jamiyatining roli. *Ozbekiston Iqtisodiyoti va Biznes Jurnal*, (3), 58—64.
15. Torgler, B. (2005). Tax morale in Latin America. *Public Choice*, 122(1—2), 133—157. <https://doi.org/10.1007/s11127-005-4203-4>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
